

ที่มาและปัญหาของการวิจัย

ถ้ามีคำถามว่า "การศึกษาของประเทศไทยเราปัจจุบันนี้อยู่ในระดับที่น่าพอใจหรือไม่" คำตอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ ทรวงมหาวิทยาลัยของรัฐ นักการศึกษา นักวิชาการ สื่อมวลชน ประชาชน บิดามารดา หรือแม้แต่ตัวผู้ศึกษาเอง ส่วนใหญ่ย่อมจะต้องตอบออกมาในลักษณะที่ยังไม่พอใจต่อสภาพการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน และความไม่พอใจนี้ได้แสดงออกทั้งในรูปของข้อเขียน บทความ การวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งปรากฏอยู่โดยทั่วไปทั้งในการประชุม บรรยาย สัมมนาต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ตลอดจนเอกสารที่ได้ผลิตขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ กัน ไปจนกระทั่งในรูปของข้อเขียน และจดหมายที่ผ่านทางสื่อมวลชน อันมีหลักฐานที่กล่าวอ้างได้ นอกเหนือไปจากการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยวาจาในวงสนทนาโดยทั่วไป ซึ่งพอจะสรุปได้ในประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาทางการศึกษาที่ได้ทำกันอยู่ในปัจจุบันนั้น พัฒนาไปได้ในด้านปริมาณ แต่ไม่สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา หรือแม้แต่วุฒิมหาวิทยาลัยก็ตาม ซึ่งในเรื่องนี้ เอกสารรายงานการวิจัยของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องสัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษาภาคบังคับ¹ ย่อมจะเป็นหลักฐานประกอบส่วนหนึ่งที่ยืนยันในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี โดยได้สรุปไว้ตอนหนึ่งว่า "นับตั้งแต่ระยะแรก (พ.ศ. 2427) จนถึงสิ้นระยะที่ 3 ในพ.ศ. 2509 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจการบริหารด้านการศึกษาโอนโรงเรียนประชาบาลทั้งหมดไปให้ท้องถิ่นดำเนินการ รวมเวลาได้ 81 ปี เป็นระยะซึ่งกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อทวยราษฎร์ในระดับต้น คือ ชั้นประถมศึกษา-

¹ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยอันคม 8 "สัมฤทธิ์ผล - การจัดการศึกษาภาคบังคับ" (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา, 2516) หน้า 215-216.

4 ปี ประสบความสำเร็จในด้านปริมาณ สามารถประกาศใช้กฎหมายบังคับให้ราษฎรส่งบุตรหลานให้เข้าโรงเรียนได้ทั่วอาณาจักร และสามารถริเริ่มขยายการศึกษาภาคบังคับให้มีระดับสูงขึ้นอีก 3 ปี ได้ในบางท้องถิ่น แต่ในด้านนโยบาย จุดมุ่งหมาย และวิธีการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษานั้น ยังอยู่ในระยะของการแสวงหาจุดหมายและวิธีการที่ดีที่สุด ที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมือง"

นอกจากนั้น นิโคลัส เบนเนท² ยังได้ชี้ให้เห็นคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาของประเทศไทยไว้อย่างชัดเจน ในหนังสือ การศึกษาในประเทศด้อยพัฒนา ในตอนหนึ่งว่า " เด็กที่จบประถมปีที่ 4 ส่วนใหญ่แล้ว หากได้รู้หนังสือแบบใช้การได้ไม่ และส่วนใหญ่ก็จะกลายเป็นผู้ไม่รู้หนังสืออีกภายในระยะเวลาเพียง 2 - 3 ปี หลังจากจบจากโรงเรียน "

ในระดับอุดมศึกษา การผลิตบัณฑิตที่ไม่ได้คุณภาพตรงกับความต้องการของสังคม และความมุ่งหมายที่จะเน้นปริมาณการผลิต โดยจุดประสงค์ประการใดก็ตาม แต่ขาดการควบคุมในเรื่องของคุณภาพ ได้ส่งผลกระทบต่อของการปฏิเสธของสังคมออกมาในรูปของบัณฑิตเป็นจำนวนมากไม่มีงานทำอยู่ในขณะนี้ ทั้ง ๆ ที่เมื่อคำนึงถึงว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา กำลังงานและความรู้ของบัณฑิตเหล่านั้น น่าจะเป็นความต้องการที่สำคัญของวงการต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องหวนกลับมาพิจารณาถึงการสำรวจความต้องการ การกำหนดปริมาณ และคุณภาพ ของบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ของสถาบันต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษา และปัญหา นี้ได้มีการนำเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมอธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอาน³ ได้กล่าวไว้ในการบรรยายเรื่อง หลักการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาตอนหนึ่งว่า " ปัญหาจากที่ประชุมอธิการบดี คือ บัณฑิตล้นงาน ปัญหาจึงมีว่า -

² นิโคลัส เบนเนท แพลโคย อรรถนพ พงษ์วาท " การศึกษาในประเทศด้อยพัฒนา " (กรุงเทพมหานคร, กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2517) หน้า 56.

³ วิจิตร ศรีสอาน, " หลักการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา " ในรายงานการประเมินพัฒนางานวิชาการ ของคณาจารย์คณะครุศาสตร์, (กรุงเทพฯ, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519) หน้า 6.

มหาวิทยาลัยจะทําอย่างไรที่จะผลิตบัณฑิตทั้งปริมาณและคุณภาพที่จะสนองความต้องการ - ของสังคม แม้ว่าค่าตอบแทนจะขึ้นอยู่กับการขยายตัวของวงงานต่าง ๆ ของสังคมที่ไม่มากพอ ค่าตอบแทนนั้นก็เกี่ยวกับปริมาณเท่านั้น จึงยังมีปัญหาด้านคุณภาพเหลืออยู่ คือ บัณฑิตของเรา - มีคุณภาพไม่แน่นอนตรงต่อสภาพการใ้ " "

ศาสตราจารย์นิคม จันทรวิทุรย์⁴ ได้กล่าวไว้ในการอภิปรายเรื่องการวาง - แผนเศรษฐกิจและสังคม และการนำมาใช้ในการวางแผนการศึกษาตอนหนึ่งว่า " บท - มาทของการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือการให้การศึกษาแก่ประชากร ให้มี - ความรู้ มีฝีมือดี และให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด " "

2. ปัญหาการสูญเสียเปล่าทางการศึกษา อันเนื่องมาจากการสอบตกซ้ำชั้นและ - การออกกลางคันของนักเรียน เพราะถ้าจะกล่าวถึงการสูญเสียเปล่าทางการศึกษาแล้วมี - มากมายหลายประการ แม้แต่การผลิคนอกออกมาโดยไม่ได้คุณภาพก็นับว่าเป็นการสูญเสีย - เปล่าทางการศึกษา แต่ในหัวข้อนี้มุ่งหมายเฉพาะลงไปถึงการสอบตกซ้ำชั้นและการ - ออกกลางคันของนักเรียน ซึ่งในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 5 ได้กล่าว - ไว้ในส่วนของปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 2 ตอนหนึ่งว่า " ปัญหาสำคัญ - ได้แก่ ปัญหาการสูญเสียเปล่าอันเนื่องมาจากนักเรียนออกกลางคัน ซ้ำชั้น หรือสอบไล่ตก - ปัญหานี้ถึงแม้ว่าจะได้มีการแก้ไขกันอยู่แล้วก็ตาม ยังปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2513 - สถิตินักเรียนสอบไล่ตกในชั้นประถมศึกษาตอนต้นและในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายยังมี - อยู่ถึง 20 % และ 40 % ตามลำดับ " "

⁴ นิคม จันทรวิทุรย์ " การวางแผนเศรษฐกิจและสังคม และการนำมา - ใช้ในการวางแผนการศึกษา " , รายงานผลการสัมมนา การวางแผนการศึกษา - ระดัษชาติ, (กรกฎาคม 2512) หน้า 14.

⁵ สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี " แผนพัฒนา - การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515 - 2519 " (สำนักงานสภาการศึกษา - แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2515), หน้า 15.

3. ปัญหาในด้านศีลธรรมจรรยา ความประพฤติ ตลอดจนไปถึงความยึดมั่น -
ในศาสนา และการรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งปัญหานี้มิได้มีข้อมูลที่แน่ชัดเป็น -
ตัวเลขออกมา แต่เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในวงการทั่ว ๆ ไปว่า เป็นปัญหาสำคัญยิ่งที่การ -
ศึกษาคณะจะได้มีการส่งเสริมและรักษาให้อยู่ในขอบเขตแห่งวัฒนธรรมของสังคมไทยเรา
เพราะการที่เยาวชนชาติหลักยึดมั่นในศาสนา ศีลธรรม และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ -
ของชาติ ทำให้ง่ายต่อการที่จะชักจูงไปสู่แนวทางที่เป็นอันตรายต่อประเทศชาติและอาจจะ -
ถึงในขั้นสูญสลายไปในที่สุด

นอกจากนั้น ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 3 สำนัก ร -
งานสภาการศึกษาแห่งชาติ⁶ ได้รวบรวมวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะแผนพัฒนา -
ฉบับที่ 2 และได้คาดว่าปัญหาเหล่านี้จะยังมีอยู่ต่อไปในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 และ -
มาตรการที่เสนอเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งเห็นสมควรที่จะได้รวบรวมไว้ ณ. ที่นี้ด้วย คือ

" ปัญหาส่วนรวม

ถึงแม้ว่าการพัฒนาการศึกษาในช่วงของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 2 นี้จะบรรลุ -
ผลสำเร็จน่าชื่นชมหลายอย่าง แต่ก็ปรากฏว่ายังมีปัญหาที่จำต้องแก้ไขอยู่อีกหลายประ -
การ ปัญหาสำคัญได้แก่ ปัญหาความสูญเปล่าอันเนื่องมาจากนักเรียนออกกลางคัน ข้ำชั้น
หรือสอบไล่ตก ปัญหานี้ถึงแม้ว่าจะได้มีการแก้ไขกันอยู่แล้วก็ตาม ยังปรากฏว่าในปี.ศ.
2513 สถิติที่นักเรียนสอบไล่ตกในชั้นประถมศึกษาตอนต้นและในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย -
ยังมีอยู่ถึง 20% และ 40% ตามลำดับ นอกจากความสูญเปล่าในด้านดังกล่าว สิ่งที -
น่าวิตกอีกประการหนึ่งก็คือ การที่นักเรียนซึ่งสำเร็จจากชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา -
ขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่งที่ควบคู่กับปัญหาที่ -
กล่าวข้างต้น ได้แก่ปัญหาความต้องการของสังคมในด้านการศึกษาทุกระดับ ปัญหาทั้ง -

⁶ เรื่องเดิม , หน้า 15 - 25.

กล่าวนี้เป็นเหตุให้รัฐไม่แค่เพียงต้องปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาเท่านั้น ยังต้องทุ่มเท ขยายการศึกษาในค่านปริมาณทุกระดับให้เร็ว ความอัตราการเพิ่มของเด็กในวัยเรียนแต่ละระดับอีกด้วย ซึ่งนับเป็นภาระหนักมากในเมื่อมีกำลังเงินอยู่จำนวนจำกัด รวมทั้งความสามารถในการผลิตครูก็อยู่ในขอบเขตจำกัดด้วย

ข้อที่น่าเป็นห่วงอีกประการหนึ่งคือ ถึงแม้ว่าได้มีความก้าวหน้าอย่างมากในการที่จะปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศ แต่ก็ยังมีปัญหาที่ไม่อาจแก้ไขสำเร็จได้อีกหลายประการในระยะเวลาดังกล่าว เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้เน้นหนักในการพัฒนาเกษตรกรรมและการพัฒนาชนบท แต่เมื่อพิจารณาจากหลักสูตรที่ดี วิธีการสอนที่ดี ตลอดจนงบประมาณที่จัดสรรเพื่อจัดการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการศึกษาของชาติยังไม่สามารถสร้างบุคคลากรเพื่อช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้โดยแท้จริง

อนึ่ง เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้เห็นได้ว่าทรัพยากรส่วนใหญ่ที่ใช้เพื่อการศึกษา นั้นได้ถูกนำไปใช้เพื่อการศึกษาของเด็กก่อนวัยและเด็กวัยรุ่นโดยหมดสิ้น ฉะนั้น ถึงแม้ว่าจะได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาต่อเนื่องอันจะต้องดำเนินไปตลอดชีวิตของคนก็ตาม และทั้ง ๆ ที่ได้มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องเน้นหนักในเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ แต่ก็ปรากฏว่าการศึกษาประเภทดังกล่าวนี้ยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร นอกจากนี้แม้มีการเน้นหนักเพียงพอแล้ว ยังมีข้อบกพร่องในแง่ที่ว่างานการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่องนั้นถูกแบ่งกระจายออกไปอยู่ในความรับผิดชอบของหลายกระทรวงและหลายหน่วยงานอีกด้วย และแต่ละหน่วยงานก็ยังขาดการประสานงานกัน การดำเนินงานในด้านนี้ให้บังเกิดผลโดยสมบูรณ์จึงเป็นไปได้โดยยาก

ปัญหาการขาดแคลนครู ปัญหาสำคัญอันมูลฐานที่เป็นอุปสรรคแก่การขยายและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาคือ ปัญหาการขาดแคลนครู

ถึงแม้ว่าปัญหาการขาดแคลนครูจะลดน้อยลง เป็นอันมากในช่วงของแผนพัฒนาฉบับที่ 2 แต่ปัญหาการขาดแคลนครูในท้องถิ่นห่างไกลก็ยังคงรุนแรงอยู่ เนื่องจากเป็นการยากที่จะหาครูไปอยู่ในท้องถิ่นเหล่านั้นในเมื่อครูมีรายได้น้อยและความเป็นอยู่แร้นแค้น

และในบางกรณีก็ยังไม่ปลดคดียึดด้วย ปัญหาการขาดแคลนครูนี้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นใน ระดับประถมศึกษาเท่านั้น แม้ในระดับอุดมศึกษา เช่น ในสาขาแพทยศาสตร์และเกษตร- ศาสตร์ก็ยังมีจำนวนอาจารย์ไม่เพียงพอ ทั้ง ๆ ที่ในช่วงของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 2 นี้ ได้มีการผลิตผู้สำเร็จปริญญาในสาขาดังกล่าวออกมามากมายแล้วก็ตาม

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 มีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น รวมทั้ง ปัญหาอื่น ๆ แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าปัญหาเหล่านี้คงจะไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ ในระยะเวลาอันสั้น เพราะกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษานั้นต้องการเวลา - พอดสมควร และจำเป็นจะต้องเริ่มค้นคว้าการเตรียมครูให้พอเพียงแก่ความต้องการ รวมทั้งการจัดทำหลักสูตร ตำราเรียน ตลอดจนการทดลองและการประเมินผลควบคุม ไปด้วยเสียก่อนจึงจะขยายงานไปกว้างขวางออกไปได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดหมาย ว่าในช่วงของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 3 จะมีความก้าวหน้าเร็วขึ้นทั้งในด้านการขยายปริ - มาณนักเรียนฝึกหัดครูและนักเรียนระดับต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพของ การศึกษาโดยเฉพาะในปีสุดท้ายของแผนที่ 3 จะมีนักเรียนในวัยเรียนเพิ่มขึ้นอย่าง มากทุกระดับการศึกษา โดยจะกระจายกันอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่ - ละคนจะมีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งที่มีประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของคนยิ่งกว่าที่เป็นมา

ปัญหาแต่ละระดับการศึกษา

เมื่อพิจารณาการจัดการศึกษาในแต่ละระดับจะปรากฏว่ายังมีปัญหาและอุป - สรรค อันมีลักษณะเฉพาะดังต่อไปนี้

ระดับประถมศึกษา มีปัญหาใหญ่ ๆ คือ

1. ปัญหาการขาดแคลนครูและอุปกรณ์การสอน โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ ก้นดง ปัญหาการขาดแคลนอาคารเรียนถาวรและอุปกรณ์โดยทั่ว ๆ ไปในท้องถิ่นที่ ยากจน และปัญหาเรื่องการขาดแคลนตำราเรียนนับว่าเป็นปัญหาสำคัญ การขาดแคลน ดังกล่าวทำให้ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาประถมศึกษาตอนต้นต่ำลงและเป็นการ สิ้นเปลืองงบประมาณ เพราะอัตราการสูญเสียแก่นักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์สูง โดยปรากฏ ว่ามีนักเรียนออกกลางคันในชั้นประถมปีที่ 1 ประมาณร้อยละ 5 และนักเรียนสอบตก -

เข้าชั้นประถมปีที่ 1 ประมาณร้อยละ 23 ของนักเรียนระดับนี้ทั้งหมด

2. ปัญหาการนำครูไปใช้งานธุรการในที่ทำการศึกษาธิการจังหวัดและอำเภอ ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดขาดแคลนครู เพราะครูในสังกัดถูกขอยืมไปใช้งานบริหารไม่ต่ำกว่า 4,000 ตำแหน่ง เนื่องจากการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ปัญหานี้ควรได้รับการพิจารณาหาทางแก้ไขระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เรียบร้อยไปโดยด่วนภายในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 3

3. ปัญหาการขาดการนิเทศการศึกษาอย่างใกล้ชิด เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก ขาดยานพาหนะและอุปกรณ์การนิเทศ และเนื่องจากเป็นระยะแรกเริ่มที่มีการโอนกิจการการศึกษาระดับประถมศึกษาไปให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงยังมีการขาดการประสานสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดและกระทรวงศึกษาธิการ อันมีผลให้การนิเทศการศึกษากำเนินไปไม่ได้ทั่วถึง จึงยังผลให้การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้านการเรียนการสอนของครูและนักเรียนในโรงเรียนไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร

4. ความต้องการเร่งรัดขยายการศึกษาประถมศึกษาบังคับตอนปลาย
(ป. 5 - ป. 7) เนื่องจากจำนวนเด็กนักเรียนที่เข้าเรียนก่อนในชั้นประถมปีที่ 5 มีเพียงร้อยละ 32 ของผู้ที่เรียนจบประถมปีที่ 4 จึงยังมีปัญหาที่คงหาทางเร่งรัดการขยายการศึกษาระดับนี้ให้ได้ปริมาณสูงกว่าในระยะที่แล้ว ๆ มา การแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ในระยะของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 3 จะได้แก้ไขปัญหาการขาดแคลนดังกล่าวให้ลดน้อยลง โดยการสนับสนุนเร่งรัดจัดทำโครงการแก้ไขการขาดแคลนครูในท้องถิ่นธุรการ โครงการสร้างบ้านพักครูในท้องถิ่นกึ่งนคร โครงการปรับปรุงอาคารเรียน โครงการปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนการสอน โครงการอบรมครูประจำการ โครงการแจกหนังสือเรียนแก่เด็กยากจน และโครงการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน โดยถือเป็นโครงการที่มีลำดับความสำคัญและให้สามารถดำเนินงานได้ผลโดยเร็ว ในระดับประถมศึกษาตอนปลายจะได้มีการปรับปรุงหลักสูตรการสอนให้สอดคล้องกับสภาพการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และจะได้เน้นหนักการนิเทศการศึกษาระดับตอนปลายให้สม่ำเสมอตลอดถึงยิ่งขึ้น

ระดับมัธยมศึกษาสายสามัญและมีระบบผสม

ปัญหาโดยทั่ว ๆ ไปนั้นว่าคล้ายคลึงกับปัญหาระดับประถมศึกษา คือ

1. การขาดแคลนครูที่มีวุฒิ โดยเฉพาะในสาขาวิชาที่มีความสำคัญ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การขาดแคลนดังกล่าวยิ่งเห็นเด่นชัดในท้องถิ่นกึ่งการและ จังหวัดที่ห่างไกลซึ่งมีอัตราครูต้งไว้แต่ไม่มีตัวบุคคลไปบรรจุ

2. การขาดแคลนอาคารเรียน อาคารประกอบ และอุปกรณ์การสอน โดยเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์ สิ่งขาดแคลนที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรรีบแก้ไข ก็คือ การขาดบ้านพักครูและสวัสดิการบางประการ ซึ่งทำให้ครูที่มีวุฒิไม่นิยมไปสอนในต่าง - จังหวัด จึงมีการขาดแคลนครูระดับนี้อยู่มาก

3. ในด้านการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความสำคัญสูง ตามโครงการเงินกู้ เช่น โครงการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสม มีปัญหาบางประการเกิดขึ้น ซึ่งทำให้การดำเนินงานโครงการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสมดำเนินการในระยะต้นนี้ยังไม่ได้ผลเต็มที่ คือ

3.1 ปัญหาการดำเนินงาน การก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบกระทำล่าช้าไปกว่ากำหนด เพราะต้องรอการเสนอร่างพระราชบัญญัติกู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับอนุมัติจากรัฐสภาเสียก่อน จึงทำให้การเปิดประมูลก่อสร้าง การจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ดำเนินการไปล่าช้ากว่ากำหนด การเปิดสอนนักเรียนจึงทำได้ล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ในแผน ฯ แต่ปัญหานี้จะเริ่มเบาบางลงในแผนพัฒนาฉบับที่ 3

3.2 ปัญหาด้านบุคคลากร โรงเรียนมัธยมแบบประสมยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูวิชาการ และครูวิชาช่างต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอบรมและสอนตามหลักสูตรมัธยมแบบประสม ขณะนี้ครูในโครงการจำนวนหนึ่งกำลังศึกษาและอบรมอยู่ในต่างประเทศ ในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 ปัญหานี้ น่าจะผ่อนคลายเป็นลำดับ แต่ยังคงจำเป็นต้องเสริมสร้างครูชุดใหม่ ๆ ให้เพียงพอและทั่วถึงยิ่งขึ้น

ปัญหาอื่น ๆ ของระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ การจัดการศึกษาระดับมัธยม

ศึกษายังไม่สามารถสนองความต้องการกำลังคนระดับกลางได้เต็มที่ และการดำเนินงานในแผนพัฒนาฉบับที่ 2 ยังขยายการรับนักเรียนได้ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 3 จะพยายามแก้ปัญหานี้โดยการขยายการจัดการศึกษามัธยมศึกษาสามัญให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น เช่น การจัดโครงการเปิดโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ ขึ้นใหม่ในอำเภอที่ยังไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาสามัญให้ได้มากที่สุด จะปรับปรุงและขยายโรงเรียนที่ตั้งอยู่โดยรอบมหาวิทยาลัยในภูมิภาคและในจังหวัดใหญ่ ๆ เพื่อเร่งรัดการศึกษาในภูมิภาคให้ขยายตัวมากขึ้นกว่าเดิม ในด้านการศึกษาสามัญทั่ว ๆ ไป จะพยายามเปิดการสอนร่วมกับสายอาชีพ โดยใช้หลักสูตรกว้างขวางให้เด็กเลือกเรียนได้ตามความสนใจและความถนัด และจะปรับปรุงระบบการสอนให้ได้ผลโดยทั่วถึงยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะปรับปรุงโครงการแนะแนวให้ได้ผลแก่การเลือกสาย การศึกษาของเด็กระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งการศึกษาระดับอื่น ๆ ด้วย

ในด้านเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์จะหาทางแก้ปัญหาคุณภาพของโรงเรียนราษฎร์ โดยการสนับสนุนการจัดอบรมครูโรงเรียนราษฎร์ขึ้นตามโครงการปรับปรุงและส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์ และหาทางสนับสนุนโรงเรียนราษฎร์ที่ได้มาตรฐานให้ดำเนินงานได้โดยมั่นคง และให้ความสนใจในด้านกรณีพิเศษการศึกษาโรงเรียนราษฎร์เพิ่มขึ้นด้วย

การอาชีวศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญซึ่งทำให้การขยายการผลิตนักเรียนอาชีวศึกษาระดับต่าง ๆ ดำเนินไปไม่ได้ผลเต็มที่ก็คือ

1. การขาดแคลนครูอาจารย์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูวุฒิวิชาชีพช่างแขนงต่าง ๆ และในค่านอาชีวเกษตรกรรม การขาดครูนี้มีสาเหตุส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากการที่ครูอาชีวศึกษาของส่วนราชการได้รับเงินเดือนในอัตราต่ำเมื่อเทียบกับเงินเดือนของเอกชน จึงทำให้ผู้มีวุฒิในแขนงวิชาชีพนี้ออกไปรับจ้างทำงานกับเอกชนเป็นส่วนใหญ่

2. ปัญหาของโรงเรียนเกษตรกรรม นอกจากการขาดแคลนครูที่มีวุฒิต่างกล่าวแล้ว โรงเรียนเกษตรกรรมยังประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในด้าน

เกษตรกรรมในแขนงวิชาการปรับปรุงที่ดิน การสร้างและจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการ -
ทดลองทางเกษตรกรรม และขาดเจ้าหน้าที่ซึ่งรู้เทคนิคการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร
กลทางเกษตร และอาจกล่าวได้ว่ายังขาดการประสานงานโดยใกล้ชิดกับหน่วยส่ง -
เสริมการเกษตรของกระทรวงเกษตร จึงทำให้การเร่งรัดคุณภาพโรงเรียนเกษตร -
กรรมดำเนินไปล่าช้ากว่าที่ควร เพราะขาดการสาธิตและการฝึกภาคปฏิบัติที่จำเป็น

3. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา
โรงเรียนอาชีวศึกษาในโครงการเงินกู้ รวม 25 แห่ง ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 2 ได้ประสบ
ปัญหาและอุปสรรคบางประการ เช่น ความล่าช้าในเรื่องการออกแบบก่อสร้าง การ
ประมูล และการก่อสร้างอาคารเรียนและอาคารประกอบไม่เสร็จทันระยะเวลาที่ -
กำหนด เนื่องจากยังขาดประสิทธิภาพในระยะเริ่มแรก นอกจากนี้มีปัญหาเรื่องการ
สั่งซื้อและติดตั้งอุปกรณ์การสอนและการฝึกในโรงงานต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องสั่งจาก
ต่างประเทศความหลักเกณฑ์เงินกู้จากธนาคารโลก ทำให้ได้รับวัสดุอุปกรณ์บางประเภท
ในราคาแพงและล่าช้า อันเป็นเหตุให้โรงเรียนเปิดทำการสอนไม่ได้ทันตามกำหนดไว้
ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 2

4. หน่วยฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่และโรงเรียนตำรวจ ในส่วนภูมิภาค
มีปัญหาเรื่องการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การฝึกอาชีพของสำนักงาน
เร่งรัดพัฒนาชนบทและศูนย์พัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน รวมทั้งหน่วยการศึกษาผู้ใหญ่
และโครงการพัฒนาเยาวชน จึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลโครงการดังกล่าวโดย -
ใกล้ชิด เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาและประสานงานให้สอดคล้องกันต่อไป

ปัญหาเฉพาะหน้าของการอาชีวศึกษาที่สำคัญก็คือ ปัญหาการขาดแคลนครู
อาจารย์วุฒิวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมแขนงต่าง ๆ และครูในแขนงอาชีวเกษตรกรรม การ
แก้ไขปัญหานี้ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 3 จึงอยู่ที่การเร่งรัดขยายการผลิตครูอาชีว -
ศึกษาเพิ่มขึ้นทุกสาขาวิชา โดยปรับปรุงและขยายงานสถาบันอาชีวศึกษาชั้นสูงทุกแห่ง
เพื่อขยายการรับนักเรียนเพิ่มขึ้น และจะสนับสนุนโครงการสถาบันเทคโนโลยีพระ -
จอมเกล้าให้เป็นโครงการที่มีลำดับความสำคัญสูง โดยเน้นด้านการผลิตครูด้วย และ -

ติดตามการดำเนินงานให้โคลัมเบียเป้าหมาย อนึ่ง โดยเหตุที่การลงทุนเพื่อการอาชีวศึกษา
 จำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก จึงได้กำริจัดเตรียมโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา
 อีกส่วนหนึ่งโดยเริ่มโครงการในต้นระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ ประกอบด้วยโครงการเงินกู้
 เพื่อปรับปรุงโรงเรียนอาชีวเกษตรและอุตสาหกรรมที่ได้รับการคัดเลือกให้ปรับปรุงอีกจำนวน
 หนึ่ง อย่างไรก็ตามก็ ความสำเร็จในการปรับปรุงโครงการดังกล่าวขึ้นอยู่กับความพร้อม
 เปรียงในการจัดหาครูอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพได้จำนวนเพียงพอ ในเรื่องนี้จำเป็นต้องปฏิบัติพร้อมกัน
 ไปทั้ง ๓ ด้าน คือ การเพิ่มเติมครูอาชีวศึกษา โดยได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมจากต่างประเทศ
 การผลิตครูอาชีวศึกษาที่มีวุฒิเพิ่มขึ้นภายในประเทศ และการปรับปรุงแก้ไขระเบียบการกำหนด
 อัตราเงินเดือนและเงินเพิ่มครูอาชีวศึกษา ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นในอันดับสูง

การฝึกหัดครู

๑. ปัญหาการขาดการผลิตครูประกาศนียบัตร ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ ๒
 แม้จะมีแนวโน้มเป็นที่น่าพอใจว่า การผลิตครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาดำเนินไปได้
 สูงกว่าเป้าหมายเป็นอันมาก แต่ปัญหาในทางคุณภาพยังเป็นสิ่งที่น่าวิตก เพราะในระยะเวลา
 ดังกล่าว ในขณะที่จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่จำนวนอาจารย์ ห้องเรียน และ
 อุปกรณ์การศึกษาเพิ่มไม่ได้สัดส่วนกัน ดังจะเห็นได้ว่า แต่เดิมมีนักเรียนฝึกหัดครู ๓๕ คนต่อ
 ๑ ห้องเรียน ต่อมาได้ขยายจำนวนนักเรียนเป็นจำนวน ๘๐-๘๕ คนต่อ ๑ ห้องเรียน จึง
 ทำให้การฝึกอบรมนักเรียนเป็นไปไม่ทั่วถึง อนึ่ง การเปิดสอนนักเรียนภาคค่ำโดยใ
 ้ครูชุดเดิมจะทำให้ครูมีภาระหนักและความเห็นชอบน้อยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจกระทบกระเทือน
 ถึงคุณภาพการสอนได้

๒. ปัญหาด้านการผลิตครูปริญญาวิชาการศึกษา ตามสถิติที่ปรากฏ การผลิตครู
 ระดับปริญญาดำเนินไปได้ต่ำกว่าเป้าหมาย และยังปรากฏว่ามีการขาดแคลนครูอาจารย์มี
 วุฒิในวิทยาลัยวิชาการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะอาจารย์ในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก
 ประกอบกับห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าของวิทยาลัยวิชาการศึกษาที่ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ใน
 วิทยาลัยวิชาการศึกษาในต่างจังหวัด ปัญหาการขาดแคลนครูอาจารย์และการขาดแคลน
 หนังสือในห้องสมุดยิ่งเห็นได้ชัด

ถึงโลกแล้วว่า ปัญหาการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
 กว่าเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากยังมีการขาดแคลนครูอาจารย์ที่มีคุณภาพทุกระดับการศึกษา
 ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ มีปัญหาที่คุณภาพของบุคลากรศึกษาด้านฝึกหัดครูยังไม่
 สูงเท่าที่ต้องการ เนื่องจากวิทยาลัยและโรงเรียนฝึกหัดครูส่วนใหญ่ยังขาดแคลนครูอาจารย์
 ห้องเรียน และอุปกรณ์การศึกษา ซึ่งไม่สามารถจะเพิ่มนี้ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียนที่
 เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ จึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไขปัญหานี้
 โดยการเร่งผลิตบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาทุกระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพิ่มขึ้นให้เพียงพอ
 เพื่อเป็นอาจารย์สอนในสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงหลักสูตรและจัดหา -
 อุปกรณ์การศึกษา ก็มีการสนับสนุนการศึกษานอกเวลาโดยการให้ของสมบุกใหม่มากขึ้นด้วย

ระดับอุดมศึกษา

ปัญหาสำคัญในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษามีดังนี้ คือ

๑. ปัญหาการขาดแคลนครูอาจารย์ในหลายสาขาวิชา และการขาดแคลนครู

ที่มีคุณวุฒิสอง ปริญญา ในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ มหาวิทยาลัยในส่วนกลาง
 บางแห่งก็มีสัดส่วนอาจารย์ที่เกษียณเมื่อเทียบกับจำนวนอาจารย์ประจำที่มีอยู่ คือ มีจำนวน -
 อาจารย์ที่เกษียณร้อยละ ๔๐ ของจำนวนอาจารย์ทั้งสิ้น ทำให้การสอนโดยส่วนรวมมีคุณภาพ
 ลดลงเนื่องจากความเอาใจใส่จากอาจารย์ขาดหายไปไม่เพียงพอ และยังขาดความใกล้ชิด
 ซักกับนักศึกษาเท่าที่ควร

มาตรการที่ไขแก้ไขคือ ควรสนับสนุนการผลิตอาจารย์ระดับปริญญาโทและปริญญา -
 เอกในสาขาวิชาที่ขาดแคลน โดยสนับสนุนการดำเนินงานโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย และ
 โครงการบัณฑิตวิทยาลัยในสาขาวิชาที่จำเป็น ส่งเสริมงานวิจัยของครูอาจารย์เพื่อความก้าว -
 หน้าทางวิชาการ การปรับปรุงของสมบุกและส่งเสริมการให้ของสมบุกในคณาจารย์ให้กว้าง -
 ขวางยิ่งขึ้น และเพื่อให้อัตราส่วนของอาจารย์ต่อนักศึกษาอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม ควรระมัด
 ระวังในการเปิดคณะใหม่ที่ยังมีครูอาจารย์และอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ หรือยับยั้งการขยาย
 การรับนักศึกษาแต่ละคณะที่ไม่มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ อนึ่ง ควรยกเลิก
 ระบบการสอบที่ขาดหลักเกณฑ์ทำให้คุณภาพการศึกษาค่ำกว่ามาตรฐาน เช่น การสนับสนุน

ให้เปิดการอบรมระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงต่อจากปริญญาตรีในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น โดยพยายามจัดทำหลักสูตรให้ต่อเนื่องไปถึงการศึกษาระดับปริญญาโทได้โดยง่าย อันจะทำให้หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโทคงลดย่นแรวนไป ในด้านการจัดหาอาจารย์ประจำ ในระดับมหาวิทยาลัยปรากฏว่า ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ มีอัตราส่วนอาจารย์ผู้धिปริญญาเอก ปริญญาโท และปริญญาตรี เป็น ๐.๓ : ๘.๒ : ๕.๑ ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ จะพยายามถึงเป้าหมายอัตราดังกล่าวใหม่ของอาจารย์ปริญญาเอก ปริญญาโท และปริญญาตรี ให้มีอัตราส่วนเป็น ๐.๕ : ๕ : ๓.๕ ทั้งนี้ โดยเพิ่มสัดส่วนกับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น ในทุก ๆ มหาวิทยาลัย

๒. ปัญหาการขาดแคลนตำราเรียนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดย เหตุที่นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความชำนาญในภาษาอังกฤษ และเนื่องจากการผลิตตำราในระดับสูงในภาษาไทยยังไม่แพร่หลาย จึงเกิดปัญหาในระบบการศึกษาระดับมหา - วิทยาลัย ก็คือนักศึกษาเป็นส่วนมากจำเป็นต้องเรียนโดยวิธีฟังคำบรรยาย โดยปราศจาก ความสนใจในการค้นคว้าและใช้ของสมมุติอย่างกว้างขวางเท่าที่ควร ทำให้ระบบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยไม่ขยายตัวในภาควิชาการ นักศึกษาจึงยังขาดความคิดริเริ่ม และขาด คุุณินทรีย์ในการค้นคว้าวิจัย เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษามีความสนใจและมีสิ่งจูงใจให้ชวน - ขวาทหาความรู้มากขึ้น ควรสนับสนุนการผลิตตำราภาษาไทยในสาขาวิชาที่มีประโยชน์ให้ แพร่หลาย ในขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้มีการสอนภาษาอังกฤษแบบเข้มข้นแก่อาจารย์ ที่จะเรียนต่อในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกให้มีความสามารถในงานค้นคว้าวิจัยจากตำรา ภาษาต่างประเทศให้มากขึ้นและถึ่ยิ่งขึ้น สำหรับคณะวิชาที่จำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศอาจจัดทำโครงการปรับปรุงการสอนในคณะนั้น ๆ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศ หรือการกู้เงินจากต่างประเทศมาปรับปรุงการสอนอีกทางหนึ่งด้วย ในการนี้หาก จำเป็นต้องอาศัยครูอาจารย์ชาวต่างประเทศมาช่วยสอนในหลายกระบวนวิชา ในขณะที่ มหาวิทยาลัยยังสร้างอาจารย์ไทยในสาขาวิชานั้น ๆ ไม่เพียงพอ ก็ควรใช้ประโยชน์จาก การสอนโดยผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ โดยกำหนดให้มีการเรียนวิชานั้นเป็นหลักสูรภาษา อังกฤษในแขนงวิชานั้น ๆ ได้ วิธีการนี้ก็ได้เริ่มใช้ในการสอนของคณะเศรษฐศาสตร์ มหา -

วิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ และปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

๓. ปัญหาการขาดการประสานงานและอุปกรณ์การสอน ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ ได้มีการใช้จ่ายงบประมาณสูงของทบวงทบวงในด้านการก่อสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ และบ้านพักครูอาจารย์ แต่ก็ยังมีปัญหาการขาดแคลนอาคารเรียนและอาคารปฏิบัติการ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนอยู่อีกมาก ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า การลงทุนเพื่อการก่อสร้างต่าง ๆ ยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานโดยแน่นอน การก่อสร้างบางแห่งจึงเห็นหนักด้านรูปทรงและการตกแต่งอาคารสถานที่เกินความจำเป็น และอาจกล่าวได้ว่าในบางมหาวิทยาลัยอาจารย์ยังไม่มีภาระงานแบ่งสรรการใช้อาคารเรียนให้ได้อย่างเต็มที่ ทำให้มหาวิทยาลัยต้องลงทุนมากในการก่อสร้าง และขาดกำลังเงินที่จะลงทุนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ฝึกและการสอนตามที่ควร ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ จึงได้เน้นถึงการพิจารณาการก่อสร้างขยายงานของแต่ละคณะโดยรอบคอบและเท่าที่จำเป็น และหาวิธีใช้ประโยชน์จากอาคารเรียนทุกแห่งให้ได้อย่างยิ่งยั้ง ขณะเดียวกันจะเน้นความสนใจในด้านการลงทุนเพื่ออุปกรณ์ การสอน และการใช้วัสดุภัณฑ์ศึกษาประกอบการสอนให้มากขึ้น ในด้านการจัดหาที่พักอาศัยแก่ครูอาจารย์ ควรจัดสร้างบ้านพักให้เพียงพอในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค เพื่อจูงใจอาจารย์ให้ไปสอนในมหาวิทยาลัยภูมิภาคมากขึ้น สำหรับในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง ความจำเป็นในการจัดหาบ้านพักยังมีน้อยกว่าการลงทุนในด้านอื่น ๆ

๔. ปัญหาการขยายตัวของมหาวิทยาลัยในขนาด ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ ๒ ปรากฏว่า มหาวิทยาลัยหลายแห่งในส่วนกลาง เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ประสบปัญหาสถานที่ศึกษาที่แคบขยายตัวอีกไม่ได้ ในระยะนี้ได้มีการย้ายส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยศิลปากรไปอยู่บริเวณพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม และได้ดำเนินการกู้เงินเพื่อปรับปรุงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยกำหนดจะขยายงานบางส่วนของมหาวิทยาลัยไปไว้ที่กำแพงแสน นครปฐม ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ดำริจะทำการปรับปรุงที่ดินของมหาวิทยาลัยที่รังสิต เพื่อจัดตั้งเป็นแหล่งมหาวิทยาลัยที่ ๒ ในขนาด และมหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดทำที่ดินในใหญ่ที่ตำบลศาลายา นครปฐม เพื่อเตรียมการขยายการจัดตั้งแหล่งมหาวิทยาลัยที่ ๒ ในแผนพัฒนาฉบับที่ ๓ ปัญหาในการขยายตัวของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ยังคงไม่ไปในเร็ววัน เนื่องจากขาดครูอาจารย์เพื่อใช้ในมหาวิทยาลัยที่ขยายใหม่ เพราะสถานที่เหล่านั้นยังขาดการคมนาคม

ไปมาไม่สะดวก และยังขาดบัณฑิตครูอาจารย์และความสะดวกแก่การครองชีพต่าง ๆ ในการกำหนดการขยายงานในแผนห้าปีฉบับที่ ๓ จึงต้องกำหนดแผนประสานงาน และเริ่มเตรียมการปรับปรุงที่ดินเพื่อการขยายงานในอนาคต

๕. ปัญหาในด้านการปรับปรุงการบริหารของมหาวิทยาลัยเพื่อความคล่องตัวในทางวิชาการ ในแผนห้าปีฉบับที่ ๒ ใกล้เคียงแต่ถึงความจำเป็นที่มหาวิทยาลัยจะต้องสร้างบรรยากาศดำเนินงานได้โดยอิสระมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยมุ่งหวังที่จะสร้างระบบการบริหารงานมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อนึ่ง ในด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเอกชนไปรษณีย์สนับสนุนให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยเอกชนในระดับเทียบเท่าปริญญา ปัญหาที่ฝังรากลึกระวางในการศึกษาระดับนี้ก็คือ ต้องมุ่งสนับสนุนการดำเนินงานของวิทยาลัยเอกชนที่ถึงขั้นมาตรการรัฐให้สามารถดำรงอยู่ได้โดยการแข่งขันที่ยุติธรรม ทั้งนี้ รัฐควรกำหนดนโยบายที่จะไม่แข่งขันกับวิทยาลัยเอกชน โดยยึดถือนโยบายสนับสนุนการลงทุนของเอกชน และให้มีการร่วมมือพิจารณาขอเบ็ดเตล็ดเงินการของวิทยาลัยเอกชน ก็จะเป็นเหตุจูงใจให้เอกชนได้มีส่วนแบ่งเบาภาระของรัฐในด้านการจัดการศึกษาของชาติไปโดยส่วนหนึ่ง

๖. การศึกษาผู้ใหญ่ การฝึกอาชีพ และการศึกษานอกโรงเรียน ๆ ยังเป็นปัญหาที่มีได้มีการวางแผนและมีการแก้ไขอย่างจริงจังในระยะแผนห้าปีฉบับที่ ๒ เพราะปรากฏว่ายังมี การปฏิบัติงานทำเองเดียวกัน ข้าราชการที่อยู่อีกหลายหน่วยงานในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น หน่วยงานการศึกษาผู้ใหญ่ของกรมสามัญศึกษา หน่วยงานฝึกฝนอาชีพและโรงเรียนสารพัดช่าง ของกรม - อาชีวศึกษา ศูนย์ฝึกอบรมเยาวชน ศูนย์ศึกษาแรงงานและหน่วยงานฝึกฝนอาชีพของ ร.ท.ช. เป็นต้น ปัญหาการเปิดการฝึกอบรมซ้ำซ้อนกันโดยยังขาดเป้าหมายที่แน่นอนเช่นนี้ ทำให้เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณมากกว่าที่ควร และบางแขนงวิชาที่เปิดสอนก็อาจจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นหรือในตลาดแรงงาน ทำให้การฝึกอบรมไม่คุ้มค่าและงบประมาณที่ไร้ประโยชน์

อนึ่ง ในการดำเนินงานดังกล่าวยังขาดการติดตามผลงานและการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกัน ในแผนห้าปีฉบับที่ ๓ จึงจะเน้นความสำคัญของการให้การศึกษาดูแลคนผู้ขาดแคลนการศึกษาในระดับอายุต่าง ๆ ให้ได้รับการฝึกอาชีพควบคู่ไปกับการเรียนรู้หนังสือ

โดยกำหนดจัดทำแผนประสานงานของการฝึกอบรมประเภทเหล่านี้ และกำหนดขอบข่ายหน้าที่ การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ชัดเจนและให้มีการประสานงานกันได้อย่างรวดเร็ว ก็ จะได้มีการจัดทำโครงการประเมินผลการฝึกอบรมประเภทเหล่านี้ โดยทำการวิจัยตามหลัก วิชาการเพื่อทราบอุปสรรคและข้อบกพร่อง และหาทางแก้ไขให้โดยพลการไป."

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยเกิดความคิดขึ้นว่า การจัดการศึกษา ของประเทศไทย นับตั้งแต่ก่อนจนถึงปัจจุบัน อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการจัดให้ จากการวางแผนของผู้บริหารระดับสูงลงไปสู่ประชาชน โดยประชาชนเป็นเพียง "ผู้รับ" ซึ่งมิได้มีส่วน ร่วมที่จะเสนอความต้องการของตนแก่อย่างใด การมิได้มีส่วนร่วม และความไม่เข้าใจของ ประชาชนผู้เป็นนิสิตมารดาหรือผู้ปกครองเด็ก ทำให้การรับการศึกษาเป็นไปในลักษณะของ การถูกบังคับให้รับ อันอาจจะมีส่วนสัมพันธ์ต่อการสูญเสียผลของการศึกษาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนผลลัพท์ให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาไปดังปฏิกริยาถูกโยกก็เป็นได้ และ จากรายงานการวิจัยของกรมสามัญศึกษา^๓ ตอนหนึ่งได้กล่าวสรุปไว้ว่า

"พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่เกินกว่าร้อยละ ๗๐ ไม่เข้าใจในสาระสำคัญของ กฎหมายการศึกษาภาคบังคับ หรือเข้าใจบ้างก็เฉพาะเฉพาะสำคัญ คือ การที่ต้องส่งเด็กมา เรียนตอนอายุครบ ๖ ปี หรือต้องสอบไล่ได้ชั้นประถมปีที่ ๗ การศึกษาในระดับชั้น - ประถมปลายนั้นส่วนใหญ่ก็ไม่ทราบว่าเรียนอะไร หรือเรียนเพื่อประโยชน์อันใด ทราบเอา ๆ แต่เพียงว่าเป็นการเรียนให้สูง ๆ ขึ้นไป แต่แม่กระนั้นร้อยละ ๔๐ ของคนกลุ่มนี้ก็เป็นกลุ่มคน ที่มีทัศนคติต่อการที่จะให้เด็กเรียนให้สูงกวาระชั้นประถมปีที่ ๔ โดยคาดหวังสรุปว่าจะมีอนาคต ดีกว่าเพียงการเรียนแค่ชั้นประถมปีที่ ๔ ในการส่งเด็กไปโรงเรียนนั้น มีเพียงร้อยละ ๑๕ ที่ ส่งไปเรียนเพราะถูกบังคับโดยกฎหมาย ส่วนที่เหลือเป็นไปด้วยความสมัครใจและความตามใจ เด็กที่อยากเรียน การมองไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษาและความไม่เข้าใจว่าเด็กกำลัง -

^๓ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๒

เรียนอะไรอยู่ ทำให้ผู้ปกครองขาดการส่งเสริมการศึกษาของเด็ก ถึงที่ใดคนเขารอจะ
๔๔ ของผู้ปกครองไม่ส่งเสริมการเรียนของเด็กเลย เป็นเพราะผู้ปกครองเองไม่ทราบ -
อะไรเลย หรือไม่ทราบว่าส่งเสริมอย่างไร "

จากตัวอย่างปัญหาที่กล่าวข้างต้น การคำนึงถึงความต้องการของประชาชนจึงเป็น
สิ่งสำคัญที่น่าจะได้มีการทบทวนสำหรับนโยบายการศึกษาที่ได้จัดทำแล้ว การปรับปรุงในด้าน
การให้ความเข้าใจแก่ประชาชน และการเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาของ
ประชาชน จะช่วยให้ความสูญเสียค่าของการจัดการศึกษาและปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโคลงน้อย
ลง ทั้งนี้เพราะประชาชนเป็นบุคคลสำคัญที่จะชักนำบุตรหลานของตนไปให้ความสนใจ
ศึกษา การเลือกอาชีพ และการดำเนินชีวิต การยอมรับฟังความเห็นของประชาชน การ
หลอหลอมความต้องการของประชาชน เข้ากับความต้องการของประเทศย่อมจะเป็นการผสม-
ผสานที่จะช่วยให้ไปถึงจุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษาได้เร็วยิ่งขึ้นในสังคมที่ค่อยเป็น
ค่อยไป ทั้งยังนับได้ว่าได้มอบให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษาของบุตรหลาน
และของประเทศชาติด้วย ย่อมจะก่อให้เกิดความยินดีที่จะต้อนรับนโยบายนั้น ๆ และเต็มใจ
ที่จะปฏิบัติตามแผนที่ได้มีส่วนร่วมวางไว้กับทางการ ความร่วมมือที่จะให้ตัวงานนี้จะค่อย ๆ
ติดตามมา เพราะประชาชนจะเป็นผู้เข้มแข็งต่อบุตรหลานของตนในปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และ
ร่วมแก้ไขปัญหาในสิ่งที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง การใกล้ชิดกันแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาของประ-
ชาชนกับรัฐบาล จะนำทางไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ ภาษา วัฒนธรรม และ
การดำเนินชีวิตของประชาชนซึ่งมีความซับซ้อนในระบอบต่อไป ด้วยเหตุนี้ การสร้างวัตถุประสงค์
ของการศึกษา การจัดหลักสูตร ตลอดจนการเลือกครูผู้สอนสำหรับการแก้ไขปัญหาด้านการ
ศึกษา จึงควรที่จะได้คำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่น และการแก้ไขที่ตัว
บุคคล ควรจะมาก่อนส่วนอื่นใดของการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา

เหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นจุดเริ่มแห่งที่มาของงานวิจัยนี้ และเมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์
ถึงสภาพจังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละเขตการศึกษาแล้วเห็นว่า ในเขตการศึกษา ๓ ซึ่งมีขอบข่าย -
งานครอบคลุมจังหวัดสงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และพัทลุง มีลักษณะ
ของปัญหาการศึกษา สถานที่ตั้ง สภาพแวดล้อม สภาพการเมือง ตลอดจนปัญหาภายในของ

แต่ละจังหวัด เหมาะสมที่จะเป็นจังหวัดตัวแทนของภาคได้ ข้อมูลจากปัญหา ความเห็น ผลสรุป ตลอดจนข้อเสนอแนะที่ไต่ถาม จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่นในภูมิภาคนี้ และเพื่อที่จะได้เป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงงานวิจัยที่จะมีผู้จัดทำสำหรับความต้องการทางการศึกษาของประชาชนในภูมิภาคอื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาถึงความต้องการทางการศึกษาของประชาชนในเขตการศึกษา ๓ ว่ามีแนวโน้มไปในระดับและสาขาอาชีพทางคามใด
๒. เพื่อให้ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อวงการบริหารการศึกษาที่จะจัดทำแผนการศึกษาของชาติในระยะต่อไป
๓. เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
๔. เพื่อเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะในปัจจุบันสำหรับสภาพการศึกษาของประชาชนในเขตการศึกษา ๓
๕. เพื่อเป็นแนวทางให้นักการศึกษาวิจัยถึงความต้องการทางการศึกษาของประชาชนในเขตการศึกษาอื่น ๆ ต่อไป
๖. เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของนิสิตนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การสอน อุปกรณ์ การวางแผนการศึกษา จุดมุ่งหมาย และปรัชญาการศึกษา ฯลฯ

ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. ในการวิจัยครั้งนี้อาจจะมีแนวโน้มไม่สมบูรณ์ เนื่องจากคณะผู้วิจัยไม่สามารถจะไปทำการสัมภาษณ์ถึงตัวบุคคลได้ อันเนื่องมาจากช่วงระยะเวลาที่ทำการวิจัยนั้น สถานการณ์ของจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบเขตการวิจัยซึ่งอยู่ในภูมิภาคทางใต้ ในเขตปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายเป็นส่วนใหญ่ และไต่ถามคำแนะนำจากผู้ที่อยู่ในวงการ เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์ของจังหวัดเหล่านั้น ว่าการที่จะเข้าไปสัมภาษณ์ประชาชนโดยตรง อาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดทั้งทางฝ่าย

รัฐบาล และฝ่ายประชาชน โดยฝ่ายรัฐบาลผู้ดูแลสถานการณ์ในจังหวัดเหล่านี้มักจะเข้าใจว่าเป็นการแทรกแซงของฝ่ายผู้ก่อการร้าย หรือของนักศึกษา เพราะถ้าทำในลักษณะสัมภาระประกอบจะต้องจัดนักศึกษาเขารวญในการออกสัมภาระผกวย เนื่องจากขอบข่ายของการคุ้มครองอย่างครอบคลุมกว้างไปถึงตำบลต่าง ๆ โดยทั่วถึงของทั้งห้าจังหวัด ซึ่งจะคงใญ่ผู้สัมภาระเป็นจำนวนมาก ส่วนฝ่ายประชาชนก็อาจจะเกิดความหวาดระแวงว่าจะเป็นการเข้าไปสำรวจตรวจสอบหาความผิดต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ในระยะที่ทำการวิจัยไม่กี่นัก อันอาจจะทำให้ผู้เข้าไปสัมภาระได้รับอันตรายได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใ้การส่งแบบสอบถามแคว่ถี่ถี่เกี่ยวซึ่งผู้ตอบอาจจะมีข้อสงสัยและไม่ใ้ผู้รับแจ้งใ้คำแนะนำ อันอาจจะทำให้คำตอบไม่สมบูรณ์ หรือผิดพลาดได้ ตลอดจนละเลยที่จะส่งคำตอบกลับคืนมาใ้คณะผู้วิจัย (ส่งแบบสอบถามปี ๒๕๑๘)

๒. ผู้ตอบหรือประชาชนในพื้นที่ใ้เมืองที่ กำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน และ ครูใหญ่ ซึ่งใ้พิจารณาเห็นว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด เป็นตัวแทนของประชาชนใ้ระดับตำบลเป็นผู้เป็นสื่อเชื่อมถึงความต้องการอันแท้จริงของประชาชนใ้ท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นอย่างถี่ และพอจะรู้ถึงปัญหาของการศึกษาระดับต่าง ๆ ไ้พอสมควร

๓. เขตการศึกษา ๓ หมายถึงเขตการศึกษาที่ครอบคลุมจังหวัดทางภาคใ้ของประเทศไทยห้าจังหวัด คือ สงขลา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ชุมพร และพัทลุง

๔. ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งใ้กลุ่มของกำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน จะมีที่ใ้เป็นหญิงอยู่บ้างใ้กลุ่มอาจารย์ใหญ่ แต่ใ้มาแ่ชยมาก

๕. อาจารย์ใหญ่ใ้พื้นที่หมายถึงหัวหน้าสถานศึกษาทั้งใ้ระดับโรงเรียนประถมโรงเรียนมัธยม ตลอดจนวิทยาลัยต่าง ๆ ดังนั้น จึงหมายความว่าถึง ครูใหญ่ และผู้อำนวยการของวิทยาลัยรวมอยู่ผกวย